

**Magazijnlijst van de collectie  
toverlantaarn en glasplaten,  
uit het archief van  
Het Koning Willemshuis**

**(voorheen:  
Christelijke Wijkvereniging)**

Samengesteld door drs. Nico Verbeek

**Historisch Documentatiecentrum voor het  
Nederlands Protestantisme (1800-heden)  
Vrije Universiteit Amsterdam  
De Boelelaan 1105  
1081 HV Amsterdam**

**Collectie nummer: 400  
November 2013**

## Inleiding

In 1863 vond de oprichting plaats van de *Christelijke Wijkvereniging* met het doel sociale arbeid te verrichten in de verpauperde wijken van de Jordaan in Amsterdam. Het werk was op christelijke leest geschoeid en de stichter en grote stimulator was de hervormde predikant ds. C.C. Adama van Scheltema. Er was accommodatie nodig en hierin voorzag de bouw van het Koning Willemshuis, waar vanaf toen de activiteiten van de vereniging samenkwamen. Vanaf 1891 is de vereniging *koning Willemshuis* genaamd. Onder het vaandel van de vereniging vonden activiteiten van uiteenlopende aard en voor diverse groepen plaats, maar steeds stond op de voorgrond:

[...] de bevordering van den godsdienstzin en christelijke levenswandel der bewoners [...]

De vereniging beheerde scholen en liet een logement voor zeelieden in IJmuiden bouwen (ook *Het Willemshuis*) ter bestrijding van het alcoholmisbruik onder zeelieden.

In 1984 is het archief van de vereniging geïnventariseerd door J.A. Zeilstra. Het gemeentearchief te Amsterdam beheert dit archief en verwezen kan worden naar de *Inventaris van de Archieven der Christelijke Wijkvereniging, later vereniging voor Chr. maatschappelijke arbeid Koning Willemshuis, te Amsterdam, 1861-1984* (inv. nr. 154) .

Een van de activiteiten die plaatsvonden in het Koning Willemshuis was het vertonen van lichtbeelden m.b.v. een toverlantaarn. In het bovengenoemde archief bevinden zich de teksten die werden gebruikt bij de vertoning.

Deze collectie bevat de toverlantaarn en de glasplaten die werden vertoond. Over de ordening hiervan valt slechts het volgende te zeggen: gepoogd is aan te geven van welke aard de glasplaten zijn, of de platen getiteld zijn, of ze gekleurd of zwart-wit zijn en welke onderwerpen het betreft. Het merendeel van de platen betreft series waarin verhaaltjes worden verteld of waar Bijbelse taferelen de hoofdrol spelen, met steeds als doel de (zedelijke) stichting van het publiek.

Nb. De meeste dozen zijn uiteraard van de zaak, zwaar.

Nico Verbeek, 1988.

## Plaatsingslijst

- Doos 1      Kist 1.: Bijbelsche platen. Glasplaten van bijbelse taferelen uit het Nieuwe Testament. (zw/kl, getiteld, 33 st.)
- Kist 2.: Bijbelse taferelen. Glasplaten van bijbelse taferelen uit het Oude Testament. (zw/kl, getiteld, 47 st.)
- Kist 3.: Vaderlandse geschiedenis. Glasplaten over de vaderlandse geschiedenis. (zw, getiteld, 40 st.)
- Kist 4.: Het koninklijk Huis. Glasplaten met portretten van leden van de koninklijke familie, vooral Wilhelmina en Juliana. (zw/kl, getiteld, 49 st.)
- Map 5.: Catalogus van fotografieën op glas, ten gebruike bij sciopticons en andere groote toverlantaarns. Merkelbach & Co, Amsterdam.
- Doos 2      Kist 6.: Serie Bijbelsche platen, N.T. (zw, getiteld, 35 st.)
- Kist 7.: Serie Bijbelse liederen. (zw/kl, getiteld, 50 st.)
- Kist 8.: Serie Bijbelsche platen, *Ben Hur, a tale of christ*. (zw, niet getiteld, genummerd, 69 st.)
- Serie van 5 glasplaten in één raam, met diverse onderwerpen: taferelen, portretten, verhaaltjes, gebouwen/plaatsen, dieren.
- Doos 3      Glasplaten in houten frame, met diverse onderwerpen: dieren, gebouwen/plaatsen, ontdekkingsreizen, religieuze taferelen.
- Doos 4      Glasplaten in houten frame, met diverse onderwerpen: gebouwen/plaatsen, bijbelse taferelen (serie), *De Flesch*-serie, serie *De bijbel aan de dronkaard, bewegende zwaan*.
- Doos 5      Glasplaatjes, met de volgende series:
- *De wraak van de olifant* (kl, getiteld, 8 st), 2x
  - *Piet-jiet* (deel 1) (kl, getiteld, 13 st)
  - *Toen de oorlog kwam* (kl, getiteld, 12 st)
  - *De avondklok* (kl, getiteld, 12 st)
  - *Assepoeester* (kl, getiteld, 8 st)
  - *John Gilpin* (kl, getiteld, 8 st)
  - *Peter Pan* (deel 1) (kl, getiteld, 8 st)
  - *Peter Pan* (deel 2) (kl, getiteld, 7 st)

- *Peter Pan* (deel 3) (kl, getiteld, 8 st)
- *De Dorpssmid* (kl, getiteld, 11 st) , 2x
- *Enoch Arden* (zw, niet get, 20 st)
- *Bijbelse taferelen O.T.* (kl, getiteld, 22 st)
- *The Newsboy's debt* (kl, getiteld, 12 st)
- *Hoe een arme jongen burgemeester werd, of De geschiedenis van Richard Whittington* (kl, getiteld, 9 st)
- *De roos der wildernis* (deel 1) (kl, getiteld, 13 st)

Doos 6

Glasplaatjes met de volgende series:

- *De roos der wildernis* (deel 2) (kl, getiteld, 6 st)
- *Roodkapje* (kl, getiteld, 12 st)
- *Gulliver, op reis onder de dwergen* (kl, getiteld, 13 st)
- *Jessica's eerste gebed* (kl, getiteld, 10 st)
- *Het jurkje* (kl, getiteld, 6 st) , 2x
- *Nelly's donkere dagen* (kl, getiteld, 14 st)
- *De dood van den Dronkaard* (kl, getiteld, 10 st)
- *Kleine Mag* (kl, getiteld, 14 st)
- *Dan Dabberton* (kl, getiteld, 18 st)
- *Bob de Brandweerman* (kl, getiteld, 12 st) , 2x
- *Stadsmussen* (kl, getiteld, 20 st)
- *Twee kinderen die den hemel zoeken* (zw, getiteld, 17 st)
- *Moeders laatste woorden* (kl, getiteld, 12 st)

Doos 7

Glasplaatjes met de volgende series:

- *Vaderlandse geschiedenis* (zw, getiteld, 27 st)
- *De St. Bernardshonden* (kl, getiteld, 12 st)
- *Dotje* (zw, getiteld, 19 st)
- *Jessica's moeder* (zw, getiteld, 36 st)
- *Arme Tom* (kl, getiteld, 12 st)
- *Kleine Lize* (zw, getiteld, 12 st)
- *Christoffels oude orgel* (kl, getiteld, 23 st)
- *Drank of de Jeneverduivel* (zw, getiteld, 4 st)
- *Kleine Tiz* (zw, getiteld, 16 st)
- *Bijbelse geschiedenis* (zw, getiteld, 9 st)
- *Bijbelse geschiedenis* (zw, getiteld, 13 st)
- *Alice in Wonderland* (deel 1) (kl, getiteld, 8 st)
- *Alice in Wonderland* (deel 2) (kl, getiteld, 8 st)
- *Alice in Wonderland* (deel 3) (kl, getiteld, 6 st)

Doos 8

Glasplaatjes met de volgende series:

- *De Tabernakel* (bijbelse platen) (kl, getiteld, 6 st)
- *St. Bernardshonden* (kl, niet get, 12 st)
- *Zuid-Afrika* (zw, niet get, 17 st)
- *Vaderlandse geschiedenis* (zw, getiteld, 17 st)
- *Zwitserland* (kl, niet get, 16 st)
- *Vaderlandse geschiedenis* (zw, niet get, 17 st)
- *Zuid-Afrika* (zw, niet get, 30 st)
- *Oud-Amsterdam* (zw/kl, getiteld, 22 st)
- *Palestina* (zw, getiteld, 13 st)
- *Palestina* (zw, getiteld, 13 st)
- *Palestina* (zw, getiteld, 13 st)

– *Palestina* (zw, getiteld, 13 st)

Doos 9

Glasplaatjes met de volgende series:

- *Indische types* (zw, niet get, 3 st)
- *Jozef* (kl, getiteld, 13 st)

Glasplaatjes zonder raam, met de volgende series:

- Oude Testament (zw, getiteld, 24 st)
- Oude Testament (zw, getiteld, 24 st)
- Oude Testament (zw, ge titeld, 19 st)

Doos 10-11 Lampen, lege ramen, lens en de toverlantaarn.